

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง:

กรณีศึกษาชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

The Community Residents' Participation in the Development of
Sufficiency Economy Village: A Case Study of Hua Dong Sub district,
Mueang District, Phichit Province

¹กীরติวรรณ กัลยาณมิตร (Keratiwan Kalayanamitra)

²สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์ (Sunhanat Jakkapattarawong)

³วิจิตรา ศรีสอน (Wijitra Srison)

วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

(College of innovation and management, Suan Sunandha Rajabhat University)

Email: keratiwan.ka@ssru.ac.th

Received July 5, 2019; Revised October 9, 2019; Accepted June 20, 2020

Abstract

These research objectives are: 1) to study the level of people's participation in the development of the sufficiency economy village of Hua Dong Subdistrict, Mueang District, Phichit Province 2) to study the relationship between the level of people's participation and personal factors as well as environmental factors, and 3) to study the problems, obstacles, and suggestions regarding public participation. This study uses mixed research methods. The method used to collect qualitative data was an in-depth interview with community administrators, community developers, and group leaders in the community. The method used to collect quantitative data was a survey with a structured questionnaire distributed among 364 residents of Hua Dong Subdistrict. The sampling procedure was conducted by using prefabricated tables of Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. Data. Descriptive statistics and inferential statistics were employed to analyze the data. The research results are as follows. People in the Sufficiency Economy Village participate in the overall village development at a high level. Some of the personal factors are not related to the level of participation. However, they are related to opinions about development. Problems and obstacles relating to public

participation include people lacking knowledge and understanding about participation in operating, monitoring, and evaluating various activities or projects.

Keywords: Participation, Development, Sufficient Economic Village

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร การศึกษาค้นคว้าใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ได้แก่ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน และข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการวิจัยแบบสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลหัวดง จำนวน 346 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลบางปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนา, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้ความพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนรอบคร้วจะผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก จึงอาจล้ำสมัย คนอื่นเขาต้องการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง” จากพระราชดำรัสดังกล่าวพอสรุปความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาลเพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความ

พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างมีคุณธรรม (Thai Rath, March 25, 2019)

หากมองตามทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว จะพบว่า เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการแก้ปัญหาเหล่านั้นจะเกิดขึ้นและสำเร็จได้ด้วยดีจากความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันทำกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกันระหว่างกัน ระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชน จะทำให้การเอารัดเปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมหมดไปได้ และก่อให้เกิดความพอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน และประเทศได้ (Sumet Tantivejkul, 2012)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 87 กล่าวพอสรุปได้ว่า รัฐบาลต้องนำแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไปปฏิบัติ ในประเด็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือรูปแบบอื่นก็ตามเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้มแข็งในการทางเมือง และยังส่งผลให้มีกฎหมายในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน โดยเป็นการรวมตัวกันของประชาชนในลักษณะเครือข่าย เพื่อให้ประชาชนสามารถสนองต่อความต้องการของชุมชน สามารถแสดงความคิดเห็น และส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 มาเป็นแนวทางในพัฒนาประเทศหลัก จนถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศมา โดยต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไข สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จุดเปลี่ยนที่สำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ กล่าวคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมทุกภาคส่วน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นกระบวนทัศน์ในการบริหารและพัฒนาประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หากพิจารณาถึงแนวนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ ฉบับที่ 9 – 12 ที่ได้นำอ้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพชุมชน และพัฒนาคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ โดยมุ่งให้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยเริ่มที่ตนเอง ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของครอบครัวให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการพึ่งตนเองและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวทาง

ระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง โดยมีการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาต่าง ๆ เพื่อความอยู่ดีมีสุขตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยอาศัยทุนเดิมของประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นทุกมิติ ทั้งเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประเทศให้เกิดการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมุ่งยกระดับประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สู่ประเทศในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในปี 2579 ซึ่งกรอบวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีได้ถูกแปลงเป็นกรอบที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ต่อมา โดยมุ่งตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้บรรลุผลได้ในระยะเวลา 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ซึ่งเป็นพิจารณาจากการประเมินโอกาส ความเสี่ยง จุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศและบริบทสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ในการที่จะผลักดันขับเคลื่อนให้การพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องภายใต้แผนพัฒนาฯ ในฉบับต่อ ๆ ไป ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายรวมของการพัฒนาได้ ดังนี้

1) เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสสามารถได้รับการพัฒนาศักยภาพ

2) เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีค่านิยมที่ดี มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

4) เพื่อให้เศรษฐกิจมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ รวมถึงสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้นสามารถแข่งขันได้

5) เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่

6) เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ ทันท่วงที โปร่งใส และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา

7) เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับนานาชาติ ภูมิภาค และอนุภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และอนุภูมิภาค (Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister, 2016) โดยเป็นมิติของการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม ที่มีการพัฒนาไปเพื่อประโยชน์สุขที่มีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันที่ดี สร้างความยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์ตามธรรมชาติ บนโลกใบนี้ มนุษย์ต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีบทบาทภาระหน้าที่ที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง ต้องมีความรับผิดชอบ และได้รับการยอมรับในแต่ละบุคคลตามวาระโอกาสที่มาถึง เช่น เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนในหมู่บ้าน รวมถึงการเป็นหัวหน้าครอบครัว การรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นต้น บทบาทหน้าที่ที่การทำงานที่ดีต้องมีกฎ มีข้อบังคับ มีระเบียบ และองค์การที่มั่นคงมารับนโยบายให้สอดคล้องกันกับบทบาทและกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการ ด้านความคิดเห็น ตลอดจนการเสียสละแรงงาน เวลา กำลังทรัพย์ รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนโดยรวมและอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนหมู่บ้าน ในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน ตามความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่กระบวนการพัฒนาร่วมกันของคนในพื้นที่ บนเงื่อนไขของการใช้ข้อมูลบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยมีเครื่องมือที่สามารถเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการทั้งในแนวดิ่งและแนวขนาน ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความรู้ความคิด แรงงาน ความสามารถ วัสดุ และเงินทุน ในการมีส่วนร่วมของกิจกรรมพัฒนานั้น ๆ การมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย

ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก ในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ

ที่ผ่านมาพบว่า การที่ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอุปสรรคและปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยในการสร้างสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เป็นชุมชนที่อยู่ในตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีลักษณะการปกครองเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล จำนวน 9 หมู่บ้าน (Thai Sub-district.Com, 2015) โดยชุมชนตำบลหัวดงเกิดความเปลี่ยนแปลงและได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพราะตั้งอยู่ไม่ห่างจากเขตชุมชนเมืองเท่าใดนัก ชุมชนตำบลหัวดง เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมปลูกพืชทำไร่ ทำนา ทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่สงบสันติ ต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อมีความเจริญด้านคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจเข้ามา เช่น เกิดแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่เกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนทั้งด้านการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี ที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตร หางานทำในต่างถิ่น บ้างก็หันมาเป็นลูกจ้างในโรงงาน หรือไปทำงานเป็นลูกจ้างในบริษัทเอกชน ย่อมเป็นปกติที่ว่า ปัญหาหมักเกิดขึ้นตามมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงปัญหาในด้าน

สิ่งแวดล้อม และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายตามมา ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนต่อการดำรงชีวิตของพวกเขาทั้งสิ้น

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้นำกลุ่ม/ชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานคิดของความพอเพียง การอยู่ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ รู้จักคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อันจะเป็นประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนด้วยความพอเพียงและสันติสุขตลอดไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยศึกษาถึงลักษณะของภาพรวมของการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านเป็นอย่างไร ผู้บริหารชุมชน และผู้นำชุมชน ตลอดจนจนส่วนราชการ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่อย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะใดบ้างที่สามารถนำไปปรับปรุงและเพิ่มเติมประสิทธิภาพให้แก่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุจริตดีแก่ประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษาทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาตามกรอบตามแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ประกอบด้วยกรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

การวิจัยครั้งนี้พื้นที่และประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 3,455 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 31 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 10 เดือน

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Boonlert Chittangwattana (2005) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมการพัฒนานั้นที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับ บุคคลที่เข้ามามี ส่วนร่วมการพัฒนามิบัญญัติ การรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิต ได้ด้วยตนเอง

King Prajadhipok's Institute (2005) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของ ประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าใจร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen & Uphoff (1980) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการ แสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหา หรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่ และสาเหตุของปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในขั้นต้น การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ และการมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ ปรากฏ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสหระทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน และการมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านวัตถุ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการ วัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทาง แก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะ เป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไร บางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังงานความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการ พัฒนาหรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

Sumet Tantivejkul (2012) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตนเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอมีพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป โดยสรุป คือ การหันกลับมายึดแนวทางสายกลางในการดำรงชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ได้แก่ พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็มต่อชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม ไม่ควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป

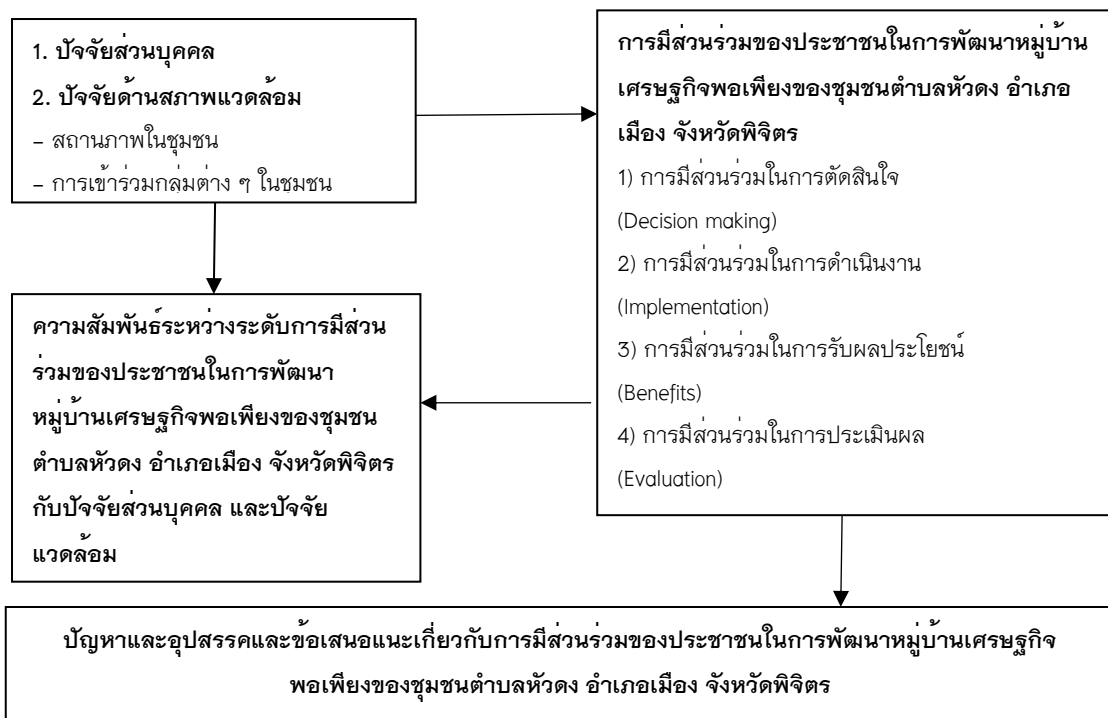
1) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูล นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของบุคคลในท้องถิ่นแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดีเยี่ยม สิ่งดีคือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีมากมายในประเทศ

3) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

4) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้นกล่าวคือ แม้มันไม่มีเงินก็ยัง มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อกินยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้

กรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 3,455 คน อ้างอิงโดยสถิติประชากรอำเภอเมืองพิจิตร ปี 2561 (Ministry of Interior, 2019) โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ที่กรอกแบบสอบถามเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือผู้แทนจากครัวเรือนจำนวน 346 ตัวอย่าง

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน จำนวน 9 คน จากจำนวน 9 หมู่บ้าน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) คือผู้ที่ เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 346 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ในแต่ละส่วน มีวิธีการศึกษาดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กับบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามจากประชาชนทั่วไป ในตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างสุ่มเลือกจากประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือน ในชุมชน เพื่อทำการ เก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากผู้กรอกแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ด้วยตัวเอง นำแบบสอบถาม ที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 346 ชุด หรือคิดเป็นแบบสอบถามร้อยละ 100 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้คำสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บแบบสอบถาม จัดสนทนากลุ่มเพื่อพูดคุยและเปลี่ยนข้อคิดเห็นให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ และนำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับมาสรุปให้ครบถ้วนประเด็นต่าง ๆ รวมข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ และนำผลการคำนวณทางสถิติที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทสัมภาษณ์และแบบสอบถามแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ด้วยตัวเองแล้ว โดยผู้วิจัยจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน คือ

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกลุ่มของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการจัดกลุ่มสนทนาแยกประเภทของข้อมูล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา และเมื่อได้ข้อสรุปแล้วจะนำไปทวนสอบการวิเคราะห์เนื้อหาอีกครั้งจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันว่า ข้อสรุปที่ได้มีความถูกต้องตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการเปรียบเทียบกับเอกสารหลักฐานข้อมูล ตำรา และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อยืนยันถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร และ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานในการวิจัย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการใช้ค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

5.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้การบรรยายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

5.3 การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่มีตัวแปร 2 ตัวเลือก และการทดสอบค่า (F-Test) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 ตัวเลือกขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” ผู้ทำการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่กรอกแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย มีจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 64.16 มีอายุระหว่าง 41-60 ปี มีจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 36.99 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 47.10 มีอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 53.47 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท มีจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30 มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 46.27 ส่วนในด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่กรอกแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นลูกบ้าน มีจำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 84.68 มีเข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป มี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 50.57

2. ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร " ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ในภาพรวมและรายด้านตามลำดับ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ตามลำดับ

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง โดยรายด้าน ดังต่อไปนี้

2.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และเมื่อพิจารณาจากรายข้อจากคำถามทั้งหมด 8 ข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ และอยู่ในระดับสูง 6 ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ “ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น” มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.78 อยู่ในระดับสูง

2.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และเมื่อพิจารณาจากรายข้อจากคำถามทั้งหมด 8 ข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ และอยู่ในระดับสูง 7 ข้อ โดยมีประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ “ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 อยู่ในระดับสูง

2.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และเมื่อพิจารณาจากรายข้อจากคำถามทั้งหมด 8 ข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ และอยู่ในระดับสูง 6 ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ “ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ หรือกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 อยู่ในระดับสูง

2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และเมื่อพิจารณาจากรายข้อจากคำถามทั้งหมด 8 ข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ และอยู่ในระดับสูง 5 ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ “ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนกับคณะกรรมการชุมชนในงานด้านการพัฒนาชุมชนหรือกับเจ้าหน้าที่ เพื่อปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน” มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 อยู่ในระดับสูง

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม โดยภาพรวม มีรายละเอียดดังนี้

โดยภาพรวม ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม อันได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานตามที่ตั้งไว้

และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม เป็นรายด้าน มีผลการวิเคราะห์สรุปดังนี้

- ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ รายได้ และปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานตามที่ตั้งไว้

- ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ ระดับการศึกษา และรายได้ รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานตามที่ตั้งไว้

- ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานตามที่ตั้งไว้

- ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานตามที่ตั้งไว้

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

4.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การขาดเวลาในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งประชาชนต้องมีภาระหน้าที่ในการทำมาหากินและส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้คนในชุมชนมีเวลาในการเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ น้อย โดยประชาชนในชุมชนที่มีบทบาทในการตัดสินใจ โดยส่วนใหญ่ มักจะมีอายุระหว่าง 40-60 ปี มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การวางแผนและผลักดันให้มีการประชุมสมาชิกในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน โดยกำหนดไว้ให้อยู่ในช่วงเวลาว่างร่วมกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีส่วนร่วมในการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เสนอแนะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอโครงการ/แผนงานต่าง ๆ ในเรื่อง การรับข้อมูลข่าวสารและการให้การศึกษา ผ่าน

การใช้เครือข่ายในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ประชาชนในชุมชน ร่วมกันสร้างคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกรักชุมชน อีกทั้งส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น/ความต้องการต่อกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านกลุ่มกิจกรรม รวมถึงมีการรายงานปัญหาที่เกิดขึ้น หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ

4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยในบทบาทของตนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดำเนินงานในบางกิจกรรม และประชาชนจำนวนมากในชุมชนมักเห็นด้วยกับความคิดหรือแนวทางการดำเนินงานของผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่ม ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดเวทีให้ประชาชนชาวบ้านในชุมชนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนและองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนและเยาวชนในชุมชน ควรจัดเวทีหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มและการแสดงออกของคนในชุมชน อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน และเพื่อมีการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น ให้มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนในการรวมกลุ่มกิจกรรมด้วยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ อุปกรณ์ วัสดุที่อยู่ในหมู่บ้าน เงิน ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน คน

4.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ การมองเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนบางกลุ่ม โดยมองว่าการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมไม่สามารถสร้างรายได้แก่ตนเองได้เพียงพอและเสียเวลาในการประกอบอาชีพ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การเพิ่มรายได้และกระตุ้นความสนใจ รวมถึงแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนมากกว่าตัวเงิน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ โดยมีสื่อกลางประสานให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้การทำงานร่วมกันเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้รับผลจากกระทำของตนเองหรือจากการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวิเคราะห์ การกำหนดงบประมาณและจัดทำแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ตลอดจนจนความเป็นไปได้ในการดำเนินการของแผนงาน /โครงการร่วมกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าที่เป็นอยู่ และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์จากการเยี่ยมชมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จหรือที่ประชาชนในชุมชนสนใจเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาใช้ในชุมชนของตน

4.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การขาดความรู้ ความเข้าใจต่อระบบการประเมินผลของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีระบบหรือระเบียบที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะ คือ เพื่อค้นหาปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด ควรให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจสาเหตุและข้อมูลของปัญหา และควรเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดลำดับความเร่งด่วนและความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการอย่างตรงประเด็นของชุมชนและมีการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ควรรับฟังข้อเสนอในโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งการแถลงผลการดำเนินงานของชุมชน แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากชุมชนไปปรับปรุงให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหัวดวง อำเภอมือง จังหวัดพิจิตร พบประเด็นที่สำคัญสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

อภิปรายผลโดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และเมื่ออภิปรายผลตามรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับสูงเหมือนกันทั้งหมด เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ 3.43 ค่าเฉลี่ยที่มีลำดับรองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เท่ากับ 3.38 ลำดับต่อมาค่าเฉลี่ยในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เท่ากับ 3.36 และลำดับสุดท้ายมีในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ที่ 3.27 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Witsanu Thongbophit (2016) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ที่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ในภาพรวม ประชาชนในชุมชนตำบลหัวดงได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสูงในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มตั้งแต่ร่วมค้นหาคำปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และศึกษาหาแนวทางที่อาจใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีเครือข่ายของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชนผ่านการรวมกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนให้ข้อมูลซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในชุมชนสร้างการรับรู้ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ในการคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชน รวมถึงการรับทราบและสนองตอบต่อนโยบาย แผนงาน งบประมาณ และการปฏิบัติงาน ผ่านการประชุมอย่างสม่ำเสมอในระดับกลุ่ม และระดับหมู่บ้าน ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น จะแสดงให้เห็นความต้องการของประชาชนและยังได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ จากเครือข่ายที่เข้มแข็งในชุมชน จึงทำให้ประชาชนในชุมชนมีบทบาทอย่างสูงในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานในโครงการและกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในชุมชนที่มาจากกิจกรรมหรือโครงการและแผนงานในการพัฒนาของชุมชนต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ล้วนออกมาจากความต้องการของประชาชนในชุมชนทั้งสิ้น

กล่าวคือ ผลของกิจกรรมหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในชุมชนนั้นตรงตามความต้องการหรือตรงประเด็นที่ต้องการ และอีกประเด็นที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตนเองเนื่องจาก ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน หรือผู้มีส่วนในการผลักดันแผนการพัฒนาชุมชนต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน มีการจัดประชุมหมู่บ้านทุกเดือน เพื่อเป็นเวทีให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการกิจกรรม หรือประเมินผลของโครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการแล้ว เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประเด็นปัญหา ความต้องการของประชาชน และเพื่อหาทางออกในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง โดยภาพรวมในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับที่สูง ผลมาจากการมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน ต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ๆ ด้านเริ่มตั้งแต่การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา เสนอปัญหา เสนอความต้องการ และคัดเลือกแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม ตลอดจนถึงการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน ผู้นำกลุ่ม มีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนความต้องการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนผลงานหรือผลผลิตที่เกิดขึ้น เช่น การจัดหาตลาด สำหรับการสร้างมูลค่า

สินค้าหรือรายได้ให้แก่กลุ่มผู้ผลิต อีกทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เพื่อใช้เป็นที่แสดงผลงานของกลุ่มต่าง ๆ เปิดโอกาสการเรียนรู้จากผลงาน ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สนใจในผลงานในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างการพัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

อภิปรายผลเป็นรายด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกอภิปรายผลตามรายด้าน ได้ดังนี้

- ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดงนั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับสูงเหมาะสมคืออยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nongyao Thongsuk (2015) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ซึ่งพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับสูง

- ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.38 แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดงนั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับสูงเหมาะสมคืออยู่

- ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.36 แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดงนั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับสูง เหมาะสมคืออยู่

- ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.27 แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหัวดงนั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับสูงเหมาะสมคืออยู่

สรุปผล

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ส่วนผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า รายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน แต่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัญหาการขาดเวลาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม การขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ประชาชนต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ มากกว่าที่มีในโครงการ การมองเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนบางกลุ่ม

มากกว่าความเข้มแข็งที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการติดตามประเมินผลของกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความนับถือ ผู้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน รวมถึงมีการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และรวมถึงเยาวชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสำนึกถึงบทบาทของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสร้างจิตสำนึกรักชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

2. รัฐควรส่งเสริมให้เกิดประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ กระตุ้นให้กับประชาชนหันมาสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ สร้างเครือข่ายผ่านภาคประชาสังคมให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเพียงการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ควรศึกษาเพิ่มเติมและเปรียบเทียบกับบริบทสังคมภายนอกประเทศที่ใช้แนวทางการพัฒนาในลักษณะอื่น ๆ

2. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในเรื่องลักษณะเดียวกันกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการประกอบการพิจารณา วางแผน กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่

1. ทำให้ได้เรียนรู้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาให้กับหน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

References

- Chittangwattana, B. (2005). *Sustainable tourism development*. Bangkok: Press and design.
- Cohen & Uphoff. (1980). *Effective Behavior in Organizations*. New York: Richard D. Irwin Inc.
- King Prajadhipok's Institute. (2005). *Public participation. Project Training Document New Age Citizens*, Nonthaburi: College of Local Government Development.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3),607–610.
- Ministry of Interior. (2019). *Mueang Phichit District Population Statistics 2018*, Retrieved May 28, 2019, from <http://odpc3.ddc.moph.go.th/DataCenter/RR506zzz/popumpur.php?codeprovince=66&codeumpur=6601>.
- Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister. (2016). *National Economic and Social Development Plan 12 editions 2017–2021*. Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister.
- Tantivejkul, S. (2012). *Sufficiency economy: The beginning of the sufficiency economy concept*. Bangkok: Bangkok Printing House.
- Thai Rath, print version. (25 March 2019). *Sufficiency economy Philosophy: Turn the world over*. Retrieved May 28, 2019, from <https://www.thairath.co.th/news/business/finance-banking/1527526>.
- Thai Sub-district.Com. (2015). *Hua Dong Subdistrict, Mueang Phichit District*. Retrieved May 28,2019, from <http://www.thaitambon.com/tambon/660113>.
- Thongbophit, W. (2016). *People Participation in the Development of the Sufficiency Economy Village of the Sufficiency Economy Village Tha Uthen District Nakhon Phanom province*. Academic conference report and national research presentation 1st academic year 2016. Rajathanee University, 2504.
- Thongsuk, N. (2015). People Participation in the Development of Sufficiency Economy Village, Sikao District, Trang Province. *Journal of Western Research. Humanities and Social Sciences*, 1(3), 9.